

((مهدی واحدی))

مترو یا هواپیما

« آیا آموزش مجازی می‌تواند جایگزین آموزش حضوری شود؟ »

است و نیازی به بحث پیرامون آن نیست! هر یک کار ویژه، آثار، مزایا و کاستی‌های خود را دارد و نظام آموزش و پرورش باید در موقعیت‌های گوناگون توان استفاده از هر کدام از این دو رویکرد را دارا باشد. نوشتار حاضر در پی برشمردن خصوصیات و کارکردها، یا به تعبیری، مزایای هر یک از دو حالت آموزش حضوری یا مجازی است که در قالب ۱۵ نکته پیرامون هر دو مدل از آموزش بیان خواهد شد تا با آگاهی از این ویژگی‌ها بتوان بهترین استفاده را در قالب روش آموزش تلفیقی از کارویژه‌های دو گونه آموزش حضوری و مجازی به دست آورد.

این پرسشی است که به خصوص در این ایام، به دلیل توسعه و گسترش آموزش‌های غیرحضوری در اذهان کنشگران حوزه تعلیم و تربیت شکل گرفته است. اما واقعیت آن است که این سؤال یا گزاره می‌تواند از اساس اشتباه باشد! همچون مقایسه یا ترجیح هواپیما یا مترو، در استفاده از وسیله نقلیه. هر کدام از این دو وسیله کارکردهای خاص خودشان را دارند و در موقعیت‌های متفاوت، یکی بر دیگری می‌تواند ترجیح داشته باشد. بر همین قیاس، ترجیح آموزش حضوری بر مجازی یا برعکس، از بنیان غلط

ویژگی‌ها و مزیت‌های آموزش مجازی

۱. تحقق عدالت آموزشی و امکان دسترسی بازماندگان از تحصیل در صورت فراهم‌سازی امکانات اولیه فناوریانه و زیرساخت‌های لازم؛
۲. در دسترس بودن منابع متنوع و متنوع آموزش برای دانش‌آموزان؛
۳. امکان استفاده در هر مکان و در هر زمان از کلاس، درس و آموزش؛
۴. کاهش مخاطرات برآمده از تردها و حضور اجتماعی دانش‌آموزان؛
۵. توجه به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از طریق برنامه‌های نرم‌افزاری متناسب با سبک‌های یادگیری هر دانش‌آموز؛
۶. شخصی‌سازی (انفرادی‌سازی) آموزش و یادگیری برای دانش‌آموزان تا هر کس متناسب با سرعت و عادت‌واره‌های خود پیش برود؛
۷. غنی‌سازی محتوا و آموزش با استفاده از انواع امکانات فناوریانه؛
۸. انطباق بیشتر دانش‌آموزان و معلمان با مختصات دنیای جدید که دنیایی مبتنی بر دانایی محوری و محوریت فناوری‌های نوین است؛
۹. سرعت بالای دسترسی به اطلاعات و منابع؛
۱۰. صرف هزینه‌های کمتر برای تحصیل در مقایسه با آموزش حضوری، توسط والدین و دانش‌آموزان؛
۱۱. توسعه نظام تعلیم‌وتربیت بر اساس فناوری‌های نوین و ایجاد بسترهای آموزشی گوناگون فناوریانه؛
۱۲. دسترسی چندباره و بدون محدودیت به کلاس‌ها، درس‌ها و محتواها برای دانش‌آموزانی که کلاس‌های هم‌زمان را از دست داده‌اند، یا به بازبینی و مراجعه مجدد نیاز دارند؛
۱۳. برقراری ارتباطات تسهیل و تسریع شده میان دانش‌آموزان با معلمان و با سایر دانش‌آموزان از طریق تشکیل گروه‌های علمی و درسی در نرم‌افزارها یا برنامه‌های کاربردی آموزش مجازی؛
۱۴. امکان استفاده از دانش، تجربه و تدریس بهترین معلمان برای همه دانش‌آموزان؛
۱۵. افزایش انگیزه‌های یادگیری دانش‌آموزان با استفاده از فناوری‌هایی مثل «بازی‌وارسازی» و «سرگرم‌آموزی».

ویژگی‌ها و مزیت‌های آموزش حضوری

۱. فراهم‌سازی شرایط و زمینه‌های تحقق رشد اجتماعی و جامعه‌پذیری دانش‌آموزان در جمع هم‌سالان خود؛
۲. تحقق کسب تجربه‌های عینی و زیستن در محیط واقعی؛
۳. شکل‌گیری ارتباطات به شکل کامل و عینی برای دانش‌آموزان با هم‌سالان، معلمان و سایر اولیای مدرسه؛
۴. تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متقابل میان مدرسه و یادگیرندگان؛
۵. امکان انجام فعالیت‌های متنوع فرهنگی، تربیتی و پرورشی؛
۶. امکان برنامه‌ریزی و انجام برنامه‌های گوناگون برای غنی‌سازی اوقات فراغت دانش‌آموزان؛
۷. تحقق رابطه استاداگرایی در معنای کامل و واقعی آن؛
۸. تجربه زیستی متنوع و متنوع برای دانش‌آموزان به دلیل حضور در خانه، مدرسه و اجتماع؛
۹. تحقق و شکل‌گیری هویت دانش‌آموزی واقعی و غنی در یادگیرندگان؛
۱۰. امکان برقراری نظارت عینی و واقعی توسط معلم و مدرسه بر یادگیرندگان؛
۱۱. ارائه بازخوردهای متناسب و به موقع برای تک‌تک دانش‌آموزان؛
۱۲. برقراری شرایط ارائه کمک‌های مشاوره‌ای ضروری و واقعی به دانش‌آموزان؛
۱۳. امکان فعالیت‌های بدنی و توجه به سلامت جسمانی یادگیرندگان و معلمان؛
۱۴. برگزاری اردوها و تجمع‌های دانش‌آموزی؛
۱۵. شکل‌گیری بسترهای مناسب برای برقراری تبادلات علمی و تجربی میان معلمان با یکدیگر.

البته ناگفته نماند که در شرایط بحرانی و خاص مثل همه‌گیری ویروس کرونا، یا وقوع حوادث طبیعی یا غیرطبیعی که امکان جمع بین دو حالت را محدود می‌سازد، نظام‌های آموزشی ناگزیر از استفاده از شیوه‌های غیرحضور هستند. ولی نکته مهم توجه به این موضوع است که در شرایط طبیعی، هرگز آموزش حضوری بدون کمک و بهره‌گیری از فناوری‌ها، مطلوب‌ترین شیوه آموزش محسوب نمی‌شود! این گزاره حداقل در دنیای کنونی به‌طور جدی صادق است و فاصله گرفتن از آن می‌تواند آسیب‌هایی را متوجه دانش‌آموزان، معلمان و سایر کارکنان حوزه تعلیم‌وتربیت کند.

رویکرد نوینی که در برگزیده نقاط مثبت و فرصت‌های هر دو مدل آموزشی است، امروزه با عنوان «رویکرد تلفیقی» یا «رویکرد ترکیبی» شناخته می‌شود. رویکرد مزبور حاصل این نگاه است که نه آموزش حضوری بی‌عیب و نقص است و نه آموزش مجازی سراسر ناکارآمدی! بلکه هر کدام حسن‌ها و محدودیت‌های خاص خود را دارند. بهترین مدل آموزش استفاده از روش ترکیبی است که امکانات و فرصت‌های هر دو شیوه را در هم می‌آمیزد و می‌تواند به تحقق بهترین بستر آموزشی برای یادگیرندگان منجر شود.